

सन २०१९-२०२० मध्ये राज्यातील १४
जिल्हयांमध्ये राष्ट्रीय कृषि विकास
योजनेअंतर्गत १०० टक्के अनुदानावर अतिरिक्त
वैरण विकास कार्यक्रम राबविण्यास प्रशासकीय
मान्यता प्रदान करण्याबाबत...

महाराष्ट्र शासन
कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग,
शासन निर्णय क्र.राकृवि-२०१६/ प्र.क्र. १५२ /पदुम-४,
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, विस्तार, मुंबई.०३२४००
दिनांक : ७ नोव्हेंबर २०१९

- वाचा :-** १. आयुक्त पशुसंवर्धन महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे कार्यालयीन पत्र क्र. एफडीझी/
बी- १(२) / २२९३-९६ /२०१९, इच-१४, पुणे-६७. दि. १७.०९.२०१९.
२. केंद्र शासनाने पत्र क्र. ५-२/२०१९ -आरएफएस-३, नवी दिल्ली, दि.२५/०९/२०१९

प्रस्तावना:-

सन २०१८-२०१९ या वर्षी सरासरीपेक्षा कमी झालेल्या पर्जन्यमानामुळे उद्घवलेल्या दुष्काळी परिस्थितीत सुरु करण्यात आलेल्या पशुधन छावण्या माहे सप्टेंबर, अखेर पर्यंत सुरु होत्या. या पार्श्वभूमीवर राज्यातील पशुधनास आवश्यकतेप्रमाणे हिवाळी (रब्बी) व उन्हाळी हंगामात चारा उपलब्ध होण्याकरीता, वैरण उत्पादनाची अंमलबजावणी करणे आवश्यक आहे. राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेच्या दि. ४/०७/२०१९ रोजी पार पडलेल्या राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेच्या प्रकल्प मंजूरी समितीच्या बैठकीत अतिरिक्त वैरण विकास कार्यक्रम हा प्रकल्प राज्यात राबविण्यासाठी ६० टक्के केंद्र हिस्सा रु.५.०० कोटी व ४० टक्के राज्य हिस्सा रु. ३.३३ कोटी असा एकूण रु. ८.३३ कोटी निधी मंजूर करण्यात आलेला आहे. तसेच, वाचा-अ.क्र. २ येथील पत्रान्वये केंद्र शासनाने सन २०१९-२०२० मध्ये राज्यास ६० टक्के केंद्र हिश्याचा निधी रु. ५.०० कोटी वितरित केलेला आहे. त्यानुसार, राज्यातील १४ जिल्हयांमधील पशुधनास आवश्यकतेप्रमाणे हिवाळी (रब्बी) व उन्हाळी हंगामात चारा उपलब्ध होण्याकरीता, १०० टक्के अनुदानावर अतिरिक्त वैरण विकास कार्यक्रम राबविण्याच्या अनुषंगाने खालीलप्रमाणे शासन निर्णय निर्गमित करण्यात येत आहे.

शासन निर्णय :

सन २०१९-२०२० मध्ये वाचा-अ. क्र. १ येथील पत्रान्वये केंद्र शासनास सादर केलेल्या कृती आराखडयाप्रमाणे राज्यातील १४ जिल्हयांमधील पशुधनास चारा उपलब्ध होण्याच्या अनुषंगाने राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेच्या अतिरिक्त वैरण विकास कार्यक्रमांतर्गत १०० टक्के अनुदानावर वैरण बियाणे व खते वितरण करणे या प्रकल्पास याद्वारे, शासनाची प्रशासकीय मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे. तसेच, या प्रकल्पा प्रित्यर्थ होणारा एकूण खर्च रु.८.३३ कोटी यास वित्तीय मान्यता देखील प्रदान करण्यात येत आहे. हा प्रकल्प सन २०१९-२०२० मध्ये राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेच्या मार्गदर्शक सूचना तसेच, केंद्र व राज्य हिश्याचा निधी उपलब्ध होण्याच्या अधीन राहून तसेच, खालील नमुद बाबी विचारात घेऊन राबविण्यात यावा.

१. हा प्रकल्प सन २०१९-२०२० मध्ये राज्यातील राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेतर्गत १०० टक्के अनुदानावर अतिरिक्त वैरण विकास कार्यक्रमातंर्गत केंद्र शासनाची मंजूरी प्राप्त झालेल्या अहमदनगर, बीड, उस्मानाबाद, औरंगाबाद, सोलापूर, जालना, नाशिक, परभणी, हिंगोली, लातूर, बुलडाणा, सातारा, सांगली व पुणे या एकूण १४ जिल्हयांमध्ये राबविण्यात यावा.

२. राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेअंतर्गत केंद्र शासनाने दुष्काळी परिस्थितीवर मात करण्याकरिता राबवावयाच्या अतिरिक्त वैरण विकास कार्यक्रमासाठी माहे ऑक्टोबर, २०१७ मध्ये निर्गमित केलेल्या मार्गदर्शक सूचना तसेच, मार्गदर्शक सूचनेमधील अपेंडिक्स-ए येथे निश्चित करण्यात आलेल्या चार बाबींपैकी आर्थिक निकषाच्या अनुषंगाने केवळ वैरण बियाणे व खते या दोन निविष्टांसाठीच प्रती १० गुंठे रु.४६०/- (अक्षरी रु.चारशे साठ मात्र) च्या मर्यादेत अनुदान वाटप करण्यात यावे.
३. उपरोक्त नमुद १४ जिल्ह्यांमधील ज्या शेतकऱ्यांकडे सिंचनाची सुविधा व पशुधन आहे अशा प्रति शेतकरी लाभार्थ्यांस कमाल एका हेक्टर क्षेत्रासाठी रु.४.६००/- (अक्षरी रु.चार हजार सहाशे मात्र) च्या मर्यादेत १०० टक्के अनुदानावर वैरण बियाणांचा व खताचा पुरवठा करण्यात यावा.
४. या प्रकल्पांतर्गत उपलब्ध होणारा निधी रु.८.३३ कोटी यामधून एकूण १७,७४६ हेक्टर क्षेत्रावर हिरवी वैरण उत्पादनाचा कार्यक्रम सर्वोच्च प्राधान्याने राबविण्यात यावा व यामधून किमान ४० मे. टन प्रति हेक्टर याप्रमाणे एकूण ७.०९ लक्ष मे.ट. हिरव्या वैरणीचे उत्पादन होण्यासाठी आवश्यक ते नियोजन करण्यात यावे.
५. या प्रकल्पांतर्गत उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या निधीचा तात्काळ विनियोग करून, विहित नमुन्यातील ६० टक्के केंद्र हिश्याच्या निधीचे उपयोगिता प्रमाणपत्र शासनास सादर करण्यात यावे.
६. या प्रकल्पांतर्गत उपलब्ध झालेला निधी व त्याचा विनियोग याबाबतचा हिशोब स्वतंत्रपणे विहित केलेल्या लेखा पध्दतीनुसार ठेवण्यात यावा.
७. संबंधित जिल्ह्याचे जिल्हा पशुसंवर्धन उपायुक्त हे या प्रकल्पाचे आहरण व संवितरण अधिकारी राहतील.
८. राज्यस्तरावर या प्रकल्पाचे अंमलबजावणी अधिकारी आयुक्त पशुसंवर्धन, पुणे तर विभागीय स्तरावर संबंधित विभागाचे प्रादेशिक सहआयुक्त पशुसंवर्धन हे राहतील.
९. सदर प्रकल्पास आयुक्त पशुसंवर्धन, पुणे यांनी तांत्रिक मंजूरी प्रदान करावी.
१०. या प्रकल्पाच्या यशस्वी अंमलबजावणीसाठी आवश्यक त्या सविस्तर मार्गदर्शक सूचना आयुक्त पशुसंवर्धन यांनी त्यांच्या स्तरावरुन १४ जिल्ह्यांमधील सर्व संबंधित अधिकारी यांना तात्काळ निर्गमित कराव्यात.
११. सदरचा प्रकल्प राबविल्यानंतर आयुक्त पशुसंवर्धन, पुणे यांनी प्रकल्पाचा फलश्रुती अहवाल त्यांच्या स्वयंस्पष्ट अभिप्रायासह शासनास सादर करावा.

सदरचा शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध असून, त्याचा संगणक संकेतांक २०१९११०७१६३९३८६३०९ असा आहे. हा शासन निर्णय डीजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(अनूप कुमार)
प्रधान सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत :-

१. मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२. मा.मंत्री (पदुम) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा.राज्यमंत्री (पदुम) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

४. मा.मुख्य सचिव यांचे उपसचिव, मंत्रालय, मुंबई.
५. सचिव (मदत व पुनर्वसन), महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
६. सचिव, (कृषि), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
७. आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, औंध, पुणे.
८. आयुक्त कृषि, महाराष्ट्र राज्य, मध्यवर्ती इमारत, पुणे.
९. विभागीय आयुक्त (सर्व)
  १०. जिल्हाधिकारी, अहमदनगर, बीड, उस्मानाबाद, औरंगाबाद, सोलापूर, जालना, नाशिक, परभणी, हिंगोली, लातूर, बुलडाणा, सातारा, सांगली व पुणे
  ११. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, अहमदनगर, बीड, उस्मानाबाद, औरंगाबाद, सोलापूर, जालना, नाशिक, परभणी, हिंगोली, लातूर, बुलडाणा, सातारा, सांगली व पुणे
  १२. उपसचिव (राष्ट्रीय कृषि विकास योजना कक्ष), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई
  १३. महालेखापाल(लेखा व अनुज्ञेयता) /लेखा परिक्षण, मुंबई / नागपूर
  १४. प्रादेशिक सहआयुक्त पशुसंवर्धन , सर्व
  १५. जिल्हा पशुसंवर्धन उपआयुक्त, (सर्व)
  १६. जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
  १७. निवड नस्ती, पदुम-४